ఆ దీ లే క పో తే

కొందటి విషయంలో శరీరచ్ఛాయ అంగటి విషయంలోను నెత్తురు పారుదల భాగ్యవంతులకు బీదవాళ్ళకు సరిసమానమే మోకాని తతిమ్మా అంగరంగ వైభోగాలున్నాయే అవి ఎవరివి వారివే. ఆ తేడా పట్నవాసాల్లో మరీ విస్పష్టంగా చెప్పుచ్చుకొట్టినట్లగపిస్తుంది.

ఒక పెద్దభవనం ఏ నాలు గంతస్తుల్దో వుంటుంది — పై అంతస్తుమీద పూలతోటకూడా నెలకొల్పబడి. ఆ భవనంపక్కనో భవనానికి ఎట్టయెదుటనో ఒక గుడిసె నిట్రాటమీద తేలిపోతూ వుందా అన్నట్టు తాటాకు లెగిరి వెక్కిరిస్తూ వుంటుంది. భవనం గుడిసె నణచివుంచే సూత్రప్రాయంగా. తననీడ బరువు అంతా ఆ గుడిసెమీదనే మోపి. ఆ గుడిసెలోకి గాలిగాని వెలుతురుగాని పోనీకుండా చేస్తుంది.

అయితే ఈ వ్యత్యాసం చాలాచోట్ల అయా ఇండ్లల్లో నివసించే మనుష్యుల్నిబట్టే వచ్చి వుంటుందనీ. కట్టడాల్లో లేదనీ, ప్రతీ ప్రతిపాదనకూ మినహాయింపు లుండక తప్పదనీ, మనం అనుకునేటట్టు, ఓ గులాబిరంగు గోడలమధ్య మేడయందు లేడీ డాక్టరు వొకామె విద్యున్నగరంలో కాపురంవుంటూ, ఆ మేడ పరిసరాల్లో వుండే పాటకజనంమీద జాలిచూపులు బరపుతూ వారికి తనచేతనైనంతలో సర్వేసర్వత్ర ఉచితంగా వైద్య సాహాయ్యం చేస్తూ వుండేది. అజ్ఞానులకు ఆరోగ్యపంథా బోధిస్తూ వుండేది.

ఆమె పేరు కుముద్వతి. పేరు కుముద్వతి అని చెప్పి ముఖం చంద్రబింబంలా వుండకపోతుందా అని వూహించేరుకనక:

ఆమె ముఖం కేవలం రాక్షసిబొగ్గు వర్ణం. నవ్వితేమాత్రం ఆమె చుట్టూ వెన్నెల ఓవేళ చంద్రునిలోకూడా ప్రాధాన్యం వహించేది నలుపే అయి ఆ నలుపు పొలుపుగా నవ్వడంలో పుట్టిందే తెలుపని వో నిశ్చితాభిప్రాయానికి రాగల్తుమా. ఈమె ముఖంకూడా చంద్రబింబమే! అయినా మన కీకథలో ఆమె సౌందర్యంతో నిమిత్తం ఎంతమాత్రం లేదు. కొందరిమతంలోకూడా నలుపు రంగు బహు కలుకోలుతనం గొలిపే మంచిరంగే అని.—అలాం టప్పుడు అందునుగురించి పూర్వపక్ష సిద్ధాంతాలు చేస్తూ కాల యాపనం గావించుకునేకన్న, ఆమెకాశరీరచ్ఛాయ వుండడంవల్ల జరిగిన లోకోపకారం ఎట్టిదో కించిత్కథానకంగా వెంటనే తెలుసుకోవడమే ప్రశస్తం.

కుముద్వతి నివసించే మేడ కెదూరుగుండా రాజబాట కవతల 'కిరోసీన్‌డిపో' వొకటి వుంది. ఆ 'డిపో' కాంపౌండు యొక్క లోపల్లంలో ఒక ప్రాకృత కుటుంబం వసియిస్తూ 'ఆ డిపో' నంటిపెట్టుకు జీవిస్తూవుండడం కద్దు. కుటుంబం అని పెద్దదికాదు. ఓ ఇస్తోగు. మగడూ పెళ్లాం! వాళ్ళువాళ్ళిద్దరికీ సరిపడా వో తాటాకు చుట్టుగుడిసె కుట్టుక్కాపరం వుండేవారు. వాళ్ళ కుటీరాన్ని అంటి, పక్కనే వొక నల్లతుమ్మ మొలక పెరుగుతూ చూవాళ్ళ కాననాలుగా కనిపిస్తుంది.

కుముద్వతి మొట్టమొదట్లో తనచూపులా నల్లతుమ్మ మొలకమీదనే వాల్చింది. అది కారణం దానిచాయ తనచాయను వొకటిగా వుండడమే! మరి వర్షాకాలం వచ్చేసరికి ఆ మొలక బెరడు నల్లన, పత్రం ఆకుపచ్చన, పువ్వు పసపువన్నె. యీలా మూడురంగులు ముచ్చటగా చూపిస్తూ వానగాలి కూగుతూవుంచే

కుముద్వతి తనమేడనుంచి కొన్నియేండ్లుగా దాన్ని తన్మయం భావంతో తలపోసింది. రెండుమూడేండ్లు కడచన్నాక కమోసు ఆ చెట్టు సరస నొక గుడిసె వుందని, ఆ గుడిసెలో పామరు లిరువురు దాంపత్యం కుదిరి నివాసంగా వుంటూ వున్నారని ఆమె తెలుసుకో కలిగింది. అప్పటికినీ ఆమె వాళ్ళపేళ్లుగాని ఊళ్లుగాని పూర్తిగా కనుక్కోనేలేదు. ఊరికేనే ఆమె వాళ్ళను చూడ్డాని కలవాటుపడింది.

వాళ్లిద్దరూ బసివీ బసవయ్యలు. బసివి భార్య, బసవయ్య భర్త ఆశ్చర్య మెక్కువున్నదంటే వాళ్లిద్దరూ శరీరంయొక్క అసితవర్ణంలో పరస్పరం వారిలోవారు తీసిపోక పోవడమే కాకుండా, కుముద్వతిరంగుకుగాని, నల్లతుమ్మ కుంచపు కైవారపు కొమ్మవన్నెగ్గాని ఏ మాత్రమూ తీసిపోరు. కారునలుపు వాడకప్పు వాళ్ళిద్దరి యొడళ్లూను.

వారియొక్క దైనిక జీవనవిధానంకూడా అర్థంచేసికోవడం మంచిది. బసవయ్య గొడ్డ లుచ్చుకు పుల్లలు పగలకొడతాడు. వాని గొడ్డలి బలువాయి మహానిశితం. ఆ గొడ్డలిపిడి మామూలు గొడ్డళ్ళ పిళ్ళలాగు ఏ విశ్వకర్రతోనో తయారు కాబడిందికాదు. నల్లని రోకటితుండు తెచ్చి సాపుచేసి తరిమణిపట్టి దిగ్గొట్టాన గొడ్డలి అది. దాంతో అత డెప్పుడు పగలగొట్టినా ఉక్కులాంటి కాడిముక్క. ఇనుంలాంటి తాటిదుంగ అనుకోండి. థణథణ మ్రోగాలి. అతడు ఎ మ్రానిమీద కానీయండి గొడ్డలి మోపి లేపి నరికాడా అంటే మళ్ళీ ఆ పరశురాముని డెందం ఉత్తివెన్న. ఎన్నిచెట్లు పడగొట్టివచ్చినన్నీ ఆతగాడు తనగొడ్డల్ని తన గుడిసె పొంత పెరుగుతూవున్న తుమ్మమొలక మొదట సున్నితపు

మూకీభావంతో చేరవేస్తూ " ఒలేవు అమ్మీ! వేన్నీళ్ళకుండ యిలా తే " అని అంటూవుంటే ఆమాట మహాప్రసన్నంగా వొక్క-చేరువనున్న కుముద్వతి చెవుల్లోనే కాకుండా నేల నాలుగు చెఱగులా తియ్యగా వైర్‌లెస్ ఐ పాకిపోయింది. ఈ నా వ్రాత యందు అతిశయోక్తి ఎంతమాత్రం లేదు.

బసివి వెంటనే కిరోసీన్ డిపో కాంపౌండు ఆవలకువెళ్ళి ఆ అవల పొయ్యిట్టి కాచిన వేన్నీళ్ళకుండ మోసుకొచ్చి మగనివద్ద పెట్టి. వాని రొంటిమీద వెచ్చవెచ్చగా నీళ్ళుపోసి వాని వీపు తోముతూవుంటే బసవయ్య అడిగేవాడు " ఇయేల ఎన్నిడ్రమ్ములు మోశావు? " అన్ని—

అదీ వాళ్ళ రోజువారి కుశలప్రశ్న!

* * * * *

బసివికి నెలదప్పింది. క్రమంగా నెలలు నిండినయి. తొమ్మిది నెలలూ పూర్తిఅయి పదోనెలకూడా ఆ క్రితంపున్నానికి చొరబడింది. ప్రస్తుత సాయంకాలంకూడా ఆమె కిరోసీన్ డ్రమ్ములూ డబ్బాలూ నాలుగో అయిదో ఎక్కడెక్కడి సంపన్నుల యిండ్లా దించి తన గుడిసెకొచ్చి తన మగనికి వేన్నీళ్ళందిచ్చి తోముతూ వీపు మెచ్చింది. బసవయ్య వొళ్ళు తుడుచుకుంటూ, తన భార్యా ముఖం పూర్తిగా కనుగొలకుల్లోకి చూడకుండానే బసివి గుడిసెలోంచి కూడట్టుకొచ్చి, లేలేత చుక్కల్ల వెలుగులో పెడుతూ అంది: " ఒరే, మాంవా! నాకీయేల బారగింపుగా వుంది " అని. బసవయ్య " అన్నింటికీ నారాయణమూర్తే వున్నాడు " అని దాకలో కూడు తిని అలా చిమ్మచీకటిలోనే ఎక్కడికో చక్కాపోయినాడు.

ఒక గంట వ్యవధిలో ఆ ప్రాంతం అంతా సద్దణగింది. దివ్వేలేదు. గువ్వలేదు. గుడ్లగూబకూడా గూడే ప్రధానం అని అనుకొన్నట్టు ఎక్కడనూ పైకివచ్చిన జాడలేదు. గబ్బిలాలు కూడా యేపక్క ఎగిరిపోయినాయోగాని వాళ్ళగుడిసె పక్కకు వెళ్ళిన అజ పజ కానరాదు.

* * * * *

ఏకాకిగా కిరోసిన్ డిపో కాంపౌండులో తన సొంత గుడిసెలో బసివి నొప్పులుపడుతూవుంది. ఆకాశంమీదను "స్వైర విహారధీరమై" సాంద్రనీల మేఘశకల మొండు క్రొత్తగా ప్రయాణం సాగిస్తూ ఆ గుడిసెమీదనే ఆ గడియకు నిలిచి అంధ కారాన్ని నిబిడీకృతం గావిస్తూ విస్తరించుకుపోతూవుంది. దివ్వె లేదు. గువ్వలేదు. గుడ్లగూబకూడా గూడే ప్రధానం అని అను కొన్నట్టు ఎక్కడన్నూ పైకివచ్చిన జాడలేదు. గబ్బిలాలుకూడా యే పక్క ఎగిరిపోయినాయో వాళ్ళ గుడిసెపక్కకు వెళ్ళిన అజ పజ కానరాదు.

* * * * *

కుముద్వతి సహజంగా స్త్రీఅవడమే కాకుండా వైద్యురాలు కూడా అయి వుండడంచేత పెరవారి మూలుగుగాని మొఱగాని వినబడితే ఎంత నిద్రలో వున్నా ఏ పుస్తకం పఠిస్తూ వున్నా లేచి తెలిసికోవడం పరిపాటి.

తన మేడింటి గదిలో తాను కూర్చున్న సోఫాలోంచి లేచింది కుముద్వతి. "ఎవరా ఆ నొప్పులుపడేది?" అని వివేచన చేయడం మొదలుపెట్టింది. బసివి అని నిర్ధారణకు వచ్చింది.

ఆమె తన గదిలోని ఎలెక్ట్రిక్‌దీపం స్విచ్ వేసి కిటికీ తీసి, కిటికీ లోంచి బసివియొక్క దళకుటీరంమీదకు చూచింది. తన దీపపు వెలుక్కి తా నడ్డుండకపోతే తిన్నగా వెలుగువెళ్ళి ఆ కుటీరమ్మీద పడ్డమే కాకుండా, కుటీర ద్వారంగుండా కుటీరంలోనికంటా ప్రసరిస్తూ వుండడం కనిపెట్టింది. ఆ వెలుగాలాగే అట్టేపెట్టి, కిటికీ తలుపాలాగే తీసివుంచి, కుముద్వతి స్వీయ సింహద్వారం బయట తాళంవేసికొన్నదై నిర్గమించింది.

ఆమె తిన్నగా బసివివున్న చాయకు వెళ్ళి ఆకుటీంటి వాకిట నిలబడి "బసివీ!" అంది. బసివి ఆ క్రితందాకా చీకట్లో పడి ఏంసర్దుకు ఏం చికాకు పడిందో, తదితర ప్రపంచానికి అగోచరం. కాని కుముద్వతి తన మిద్దెమీద లైట్ వేసికొన్న వెలుతురు గుడిసెలోకి జొరబారినప్పటినుంచీ ఓ, గోగునార నులకమంచం వాల్చుకు దానిమీద కూర్చుంది పండీ, పండి కూర్చుండి, బసివి నిసటులేని ప్రసవవేదన పడుతూవుంది.

"అమ్మో" అని తన చనిపోయిన మాతృదేవతను స్మరించుకుంది. ఉత్తరక్షణమందే "భగవంతుడా! శ్రీమన్నారాయణమూర్తీ!" అని కేకవేసింది. ఒక్క నిమేషం వూరుకుంది, మళ్ళీ "నాయనో! ఈ బాధ భరించలేనువోయి! ఎవరల్లా! అక్కడ?" అని ఎవరో చెంతనున్నట్లు అతిగా మతిలేనిదానికి మల్లే దీనాలాపం గావించింది.

గుమ్మందరిసి కుముద్వతి రెండవతూరి "బసివీ!" అని పిలిచి "తో డెవరూలేరు? మంత్రసానినన్నా కబురెట్టుకున్నావు కావేం?" అని సంబోధనతో వాక్యాన్ని మమైక్యం గావించి మిక్కిలి చనువుగా పలకరించింది.

ఆ పలకరింపు వినబడిందేమో బసివికి ప్రాణం లేచొచ్చి నట్టయింది. కాని అప్పుడు ఎవరు పలకరించిందీ గుర్తింపు కాన లేదు. అట్టే మంచంమీద మనిషి మంచంమీదనే ఉసులుకోసం లేస్తూ, పెందెనుంచి వేలాడుతూ వున్న ఒకానొక తాటినారయేచి నాసరాగా పట్టుకోవడాని కుద్యుక్తురాలైంది ఉద్యుక్తురాలౌతూ వొక్క కూకెట్టింది. "ఒరే! మాంవా! నామాంవా! సమయాని కెక్కడికో పోయినావుగదరా! చస్తూవున్నాను. నన్ను మళ్ళీ ప్రజల్లో పడేశే దిక్కు లేదటోయి! అబ్బా! అబ్బా! పగవాళ్ల కన్నా వద్దు యీ అరాటం" అని కూకలోనే మూకై తనలో తనే శాంతించుకున్న మోస్తరుగా నిశ్శబ్దస్థాయికి వచ్చింది. మంచంమీద ఎదో వీలుగా తొంగుదుంది.

ఆకాశమ్మీద మేఘం డబాడబా ఉఱమడం ప్రారంభించింది. డబడబా ఉఱిమిందంటే, ఉఱుముకు ముందు మెఱసిన మెఱపుల్ని వేఱే ఉటంకించ నవసరంలేదుగా! ఏ మెఱపున కే యుఱుమో బోధపడనంతటి ప్రబోధ గావిస్తూ ఏకన్నిశీథినీ వాతావరణం చినుకువినా మేఘాల్తో అలుముకుపోయింది. "ఈకనబడే కాదంబిని యొక్క సూదిమొన, ఆ కనబడే కాదంబినియొక్క దిమ్మాకారం లోని కెలా చొర్చుకు మాలామాలా సమతల వలయమై నున్నవి నల్లిగచ్చుమాదిరిగా అవరించుకున్నదో ఆకాశాన్నంతనూ!" అన్న ఆశ్చర్యమే నిద్రపట్టని ప్రతీప్రాణికీ ఆ రాత్రి!

అర్థం కానిదైనా, అధ్వాన్నమైనా, ఆర్ద్రంగా వున్నదనో ఏమో అవకాశంకేసి చూసుకుంటూ బసవయ్య ఆ చీకువేళ ఈలేసుకుంటూ కిరోసీన్ డిపో గేటుగుమ్మందాటి తన గుడిసె చెంతకు వచ్చేడు....

"సూరప్ప నీకోక చుక్కల్లికోక"
అని ఏదో ఎక్కడ పట్టుబడిందో వో గాలిపాట విసిరేడు.

కుముద్వతి వాని రాగాలాపం వానిగొంతు ఆలకిస్తూ, మానవజీవిత రహస్యాన్ని గురించి దీర్ఘంగా పర్యాలోచించ సాగింది. "అరే! వీనిభార్య పడరాని నొప్పులు భరిస్తూవుంది. వీడు ఎక్కడికోపోయి, తనకూడా మంత్రసానినన్నా వెంట బెట్టుకు రాకుండా వొక్కడూ తిరిగివచ్చినాడే! వీని నట్టింట దీపం గాని దివటీగాని లేదు. ఏతట్టు చూచినా కుహరమే కూపమే! ఇసీ! ఏమి వీనికీపాటు! ఏమి వీనికీ నిశ్చింత!" అని అత్యంతం విస్తుపోయింది. లోలో నూర్ధ్వమధ్య తనలో పొడమచుతూవున్న జడిమ నడుపుకోవడంకోసంగాను కుముద్వతి అలా తన రెండుచేతులూ విదలించుకుంది. ఆ విదలింపులో ఆత్మీయములైన ఆభరణాలు రెండుకంకణాలు మూడుగాజులూ చప్పుడుకాగా (రాత్రిపూట ఆమె కంకణాలూ గాజులూ పెట్టుకుంటుంది. పగలు సర్వసాధారణంగా ధరించదు రోగుల కుపచారం మిక్కిలిగా చేయవలసివుంది) చప్పున ఆ చప్పు డణచి ఆ నగ లూడ్చి తన చెంగున ముడివైచుకుంది — ముడివైచుకుంటూ "ఎవరు నువ్వు?" అంది బసవయ్యను అదలించేలాగ.

బసవయ్య ఆ ప్రశ్నకు చకితుడైనాడు. కంఠధ్వని ఆకళింపుకు దెచ్చుకున్నాడు. కనిపించకపోయినా "అమ్మగారూ! తంవరా? దణ్ణాలు. సీకట్లో యిలా వచ్చారేంటి?" అన్నాడు. కుముద్వతి వెంటనే "ఓరిపలుగూ! కష్టపడుతూవున్న పెళ్లాన్ని విడిచిపెట్టి అలా పోవచ్చురా! అదిగో ఆ ఆడుకూతు రీవరకూ వెలిబుచ్చిన కూయి ఇంకా దిగంతపు దిగువాయిని ప్రతిధ్వనిస్తూనే

వుంది. విను విను. ఇప్పటికైనా బుద్ధితెచ్చుకు తాళికట్టినదాన్ని కనిపెట్టి చూడు. దీపం వెలిగించు" అంది విశాలనయనాల తనదృష్టి నిగిడ్చి.

బసివి కించిత్తైప్పరిల్లినదానిలా, పై సంభాషణ పోల్చి అనుసంధించుకున్నదానిలా, చేయి విసిరింది, తన నిషేధ సంజ్ఞ చీకట్లో కనబడకపోయినా, "అక్కర్లేదండమ్మా! వాన్నేం అనకండమ్మా! బిడ్డ దుట్టినట్టున్నాడు" అని అంది.

కుముద్వతి గుండెలు దడదడ కొట్టుమిట్టాడినయి ఆ నుడి వినడంతోనే. "పిల్ల దేడవడంలేదు. చచ్చి పుట్టివుంటాడు కూడాను. ఓరి మొద్దూ! ఓరి మొణకూ! నీవు మగవాడవు కావురా! దీపం వెలిగించు. అగ్గిపుల్ల గీయి! వేడెక్కించాలి బిడ్డకు" అంది కుముద్వతి.

బసవయ్య చేతులు నులుపుకుంటూ "తల్లీ! యీకిరోసిన్ డిపో కాంపౌండులో మేం కాపరం వుండేది. మేం పాటుపడేది అగ్గిపుల్ల వెలిగించుకోని పద్ధతి కొడిగట్టే! నిప్పు చేసికోని షరతుకు లోబడే! దీపం పెట్టుకోని పాపాని కొడబడే తల్లీ! తల్లీ! రక్షించు! రక్షించు! నిన్ను భగవంతుడిలా చూపించాడు మాకీరేత్రి దేవుడులా!" అని అన్నాడు నుడికారం పొడిగిస్తూ. పొడిగింపులో జేలతనం వెలిబుచ్చుతూ, వెలిబుచ్చడంలో కాలం యొక్క విలువ తెలీక ఏమరిల్లూ.

కుముద్వతి కా తరుణమందు వాని మనివి మన్ననా కావాలీ? ఆమె వానిని వినీవిననిదానిలా గ్గమునిస్తూ "యీలోకంలో బ్రహ్మ మీ యిరువురి దంపతుల్ని జ్ఞానమూర్జించుకోని పద్ధతిని అవతరింపజేశాడు అను! కిరోసీన్ డిపో యజమానిమీద నెపం

మోపుతావెందుకు ? అగ్గిపుల్ల గీయరాని పద్ధతి నంటావెందుకు ? అలారా ! ఆ మంచం యీ వెలుగులోకి పట్టు !" అని పిల్లా తల్లీ వున్న మంచం తానూ బసవయ్యతోపాటు సాయంపట్టి మెల్లిగా దించింది.—తన కిటికీగుండా వచ్చి పడుతూవున్న విద్యుద్దీపకాంతి బిడ్డని నాభికమలంమీద పడేటట్టు. స్వకీయ సహజకవోష్ణ రక్త రాగాంకితములైన మెత్తని అరచేతులా శిశువుమీద ఆంచింది. కుముద్వతి పసుపును నిమిరింది. బొడ్డుకాడ రాచి తల్లి నెత్తురు పిల్లలోనికి ధారాళంగా ప్రవహింపుగానేటట్టు పొడుగుతా గీచి కొంత పరిశ్రమగావించింది. పై అకాశం ఆమెకు తోడ్పాటవుతూ కంచు అరివేణం మ్రోగింపులా, పిత్తళిపళ్లెం వాయింపులా ఉరిమింది. బిడ్డడు యుజ్జగాలకూ బ్రహ్మానందం గలిగేటట్టు కేర్ మన్నాడు. ఆగలే. కేర్ కేర్ మన్నాడు. సట్టరాని ఏడు పేడ్చాడు.

"బసవయ్యా ! నీవు అదృష్టవంతుడివోయి !" అని కుముద్వతి తాను తన మొల నెప్పుడూ తాళంచెవుల్తోపాటు వుంచుకునే శస్త్రచికిత్స సంబంధమైన పరిశుద్ధపు ఛురిక తీసి, బొడ్డుకోసి, తగు దారాలతో ముడివేసి "నీ నీళ్లూ నిప్పులూ నీవు చూచుకో ఇంక" అని తెలతెలవారుతూ వుంటే వచ్చి తనయింట విశ్రాంతి పొందింది.

* * * * *

ఏడైనిమిది నెలలైన తరువాతి సంగతి యీపైని విలిఖించేది. నగరంలో ఒక ఉపన్యాసకురాలు స్త్రీజనానికి అతిగంభీరంగా వుపన్యసిస్తూవుంది. ఆ సభకు బీదాసాదా అన్ని రకాల ఆడవాళ్లు కూడా వచ్చి కూర్చున్నారు. లేడీడాక్టర్ కుముద్వతి అధ్యక్షత

వహించింది—బసివి నానాటికీ పూర్వకన్న లోకజ్ఞానం అంతో ఇంతో శ్రుతపర్చుకుంది. కాని పేపరాలు కావడంచే మాట చాక చక్యమే చూపించగలిగేదికాని కట్టుపెట్టుల్లో ఎప్పటి చొప్పు ఉప్పులేని ముప్పొద్దు బతుకే.

బసివి క్కలిగిన కుఱ్ఱ దేడెనిమిదినెల్లవా డైనాడు. ముద్దుగా బొద్దుగా పెరిగి చాయలో తల్లిగ్గాని తండ్రిగ్గాని విరుదియ్యా నన్నట్టు పాకుతూ దేకుతూ కనబడేవాడు.

ఆ బిడ్డడికి మెళ్లో ఆకాశనీలపూవ్వుసల పేరొహటి వేసి ఆ బిడ్డ న్నెత్తుకు బసివికూడా ఆ సభకు వచ్చి సభామధ్యమందు కూర్చుని ఉపన్యాసకురాలు చెప్పే ముక్కలు నాలుగూ చెవిని పడేసుకుంటూవుంది.

ఉపన్యాసకురాలు చివర మరచిపోరాని ముఖ్యాంశగా యీ వాక్యం చెప్పింది. ఇంకా పూర్తిగా చెప్పలే. "మీరు వెలుగు కోరని పద్ధతిలో జీవించేటప్పుడు (అనగా ఆమె అభిప్రాయం వెలుగు అంటే విజ్ఞానం అని) మీరు మనుష్యజాతి సంఖ్య పెరగనివ్వరాదు. మీకు పిల్లలు పుట్టేపని మీరు మీమీ మగల చేత ఎంతమాత్రం చేయించుకోకూడదు; అనగా ఏమి? మనకు సంభోగ ప్రక్రియ నసిపడదనాలి!" అని ఖచ్చితంగా ఝంక రించి చెబుతూ వుంది.

అట్టి దసకందాయపట్టులో బసివి తన పిల్లడి సమేతంగా పైకి లేచిందై "ఓ ఉపన్యాసమ్మగారూ! అదీ లేకపోతే షేం చచ్చిపోతాం తల్లీ ఈ అంధకారబంధురంలోపడి. తల్లీ! మాకు భాగ్యభోగ్యాలు లేనేలేవు. అదైనా వుంచండి" అని నమస్కారం చేసింది. ఉపన్యాసకురాలు గుడ్లెఱ్ఱచేస్తూ "అదంటే?" అంది.

బసివి "మగవాని ప్రేమ! మగవాని పరిమళం! మగవాని అంద!" అంది.

సభంతా నవ్వుతూ కరతాళధ్వనులు గావించి లేచారు. బసివి చంకనున్న బుడుతడుకూడా తన చిట్టిచేతులు తట్టుకోబోయినాడు. కాని వాని చేతులకు వాని మెడలోని పూసలదండ అడ్డొచ్చింది. అయినా వాని కరతాళధ్వనికి ప్రత్యామ్నాయంగా వానిమీది మహదాకాశం ఘనంగా ఉరిమింది; అందరూ పైకి చూచేరు. ఆ సభమీద ఒకానొక చల్లని మొయిలు విరంతర యానం గావిస్తూ కుముద్వతిమీద అమృతపు చినుకు కురిసింది.

కుముద్వతి బసివితో "నాటికి నేడు విన్నాను మళ్ళీ నీ గొంతు బసివీ!" అంది బసివి "అవునంటారా! కాదంటారా? అగ్గిపుల్లా లేక బీడీ లేకపోతే చచ్చిపోమండీ మేం. సెప్పండి?" అంటూ వెర్రి నవ్వులు నవ్వుకుంటూ, బిడ్డని పెదవులకు తన చేపొచ్చిన పాలిండ్లందిచ్చుకొంటూ "సెలవు తల్లీ!" అని వెళ్ళిపోయింది.

బసివి బిడ్డడు తనను వెనుదిరిగి చూస్తూవుంటే కుముద్వతి అభినందనపూర్వకంగా "రా! రా!" అంది. కాని వస్తాడా? కావాలంటే కలుగుతారా బిడ్డలు?

గానుగెద్దు

నా ఇంజ చూడ్డానికి చాలా చిన్నదిగా అగుపించినా అడిపోసి, అడి, నూనెతీసే గానుగ మిక్కిలి గొప్పదిగాను, పెద్దదిగాను, పేరుకీర్తులు కలదిగాను కనబడుతుంది. సున్నపుగానుగ అంటారుగాని దానికి మొత్త సున్న, చెరుగ్గానుగంటారు. గాని దానికి మొత్తన హుళక్కి.